

Koersdocument Zeeuws erfgoed

KOMPAS VOOR HET ERFGOEDBELEID

Inhoudsopgave

Hoe behouden en ontwikkelen we het Zeeuws erfgoed?	3
1. Wat is de waarde van erfgoed	5
2. Wat zijn de ambities ten aanzien van erfgoed?	7
3. Wat doet de Provincie om erfgoed te behouden?	9
3.1 Onze wettelijke taken	9
3.2 Behoud en restauratie van (rijks)monumenten	9
3.3 Mensen en monitoring	10
3.4 Erfgoed ontsluiten	13
4. Hoe kunnen we zorgen voor vernieuwing en verbreding?	15
4.1 Eigenaarschap creëren	15
4.2 Behoud door ontwikkeling	15
4.3 Nieuw erfgoed ontwikkelen	16
5. Hoe ziet het vervolgtraject eruit?	19

Hoe behouden en ontwikkelen we het Zeeuws erfgoed?

Hoe wil Provincie Zeeland het Zeeuwse erfgoed behouden en ontwikkelen? Welke activiteiten, investeringen en/of faciliteiten gaan we de komende jaren ontwikkelen om deze doelen te behalen?

In dit koersdocument staat beschreven wat de doelstellingen zijn van het provinciaal beleid en welke ambities we hebben voor het Zeeuws erfgoed. Het is daarmee een kompas voor het erfgoedbeleid.

Daarnaast is dit document een gespreksstarter voor een proces dat we samen met partners willen doorlopen. We willen samen met hen én met nieuwe doelgroepen komen tot acties die ons erfgoed versterken. Dat erfgoed kan een tastbaar voorwerp zijn, maar ook een verhaal of beeld.

1. Wat is de waarde van erfgoed?

Cultureel erfgoed is iets wat we willen doorgeven omdat we er waarde aan hechten. Plaatsen en objecten zijn op zichzelf niet belangrijk. Ze zijn belangrijk vanwege de betekenissen en gebruiken die mensen eraan hechten en de waarden die ze vertegenwoordigen.

Wat we aanmerken als erfgoed, kan daarmee door de tijd heen veranderen. Dat staat ook in het verdrag van Faro, een Europees verdrag dat Nederland ook gaat ondertekenen.

Uit het verdrag van Faro komen twee belangrijke uitgangspunten naar voren:

1. Ieder mens heeft recht op erfgoed

Wat je belangrijk vindt, hangt deels samen met je afkomst en achtergrond. We mogen van mening verschillen over wat erfgoed is, als het erfgoed maar een weerspiegeling is van wat de Zeeuwse bevolking belangrijk vindt.

2. Verbinding met maatschappelijke uitdagingen geeft erfgoed meer actuele waarde

In een wereld die snel verandert, is het Zeeuws erfgoed ons anker. Denk aan de strijd tegen het water. Die is en blijft van alle tijden. Verbinding met maatschappelijke uitdagingen kan ervoor zorgen dat erfgoed meer actuele waarde krijgt en mee kan helpen om maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Het gaat dus niet alleen om de geschiedenis van erfgoed, maar ook om de betekenis voor nu.

Met dit koersdocument in de hand willen we het gesprek aangaan over het Zeeuws erfgoed in Zeeland. Daarbij staan we open voor nieuwe ontwikkelingen. Want als de samenleving verandert, kunnen ook nieuwe vormen van erfgoed ontstaan. Ruimte voor verbetering is er altijd!

2. Wat zijn de ambities ten aanzien van erfgoed?

Cultureel erfgoed is een onderdeel van het cultuurbeleid. De Provincie Zeeland behoudt en ontwikkelt het erfgoed en maakt het toegankelijk voor publiek. Wij zien het Zeeuws erfgoed als belangrijk onderdeel van onze identiteit en willen dit erfgoed behouden, benutten, ontsluiten, beleefbaar en toegankelijk maken. Het gaat dan niet alleen om materieel erfgoed (gebouwen), maar ook om immaterieel erfgoed. Oftewel: de verzameling van onder meer regionale tradities, verhalen en gebruiken.

3. Wat doet de Provincie Zeeland om erfgoed te behouden?

De Provincie heeft een aantal wettelijke taken. Ook zijn bestuurlijke afspraken gemaakt met andere overheden. Allereerst moet deze basis op orde zijn.

3.1 Onze wettelijke taken

We willen het Zeeuws erfgoed in goede staat houden en laten zien. De Provincie Zeeland heeft daarbij een aantal wettelijke taken. Zo adviseren we gemeenten op het gebied van archeologie en cultuurhistorie. Ook houden we toezicht op de activiteiten die gemeenten uitvoeren als het gaat om archeologie. Bijvoorbeeld als er ergens een weg wordt aangelegd. De Kaart Cultuurhistorie (te vinden op www.zeeland.nl) is een belangrijk instrument om actuele gegevens over erfgoed en archeologie bij elkaar te brengen. Ook heeft de Provincie Zeeland een depot waar archeologische bodemvondsten worden bewaard. Het beheer van dit depot is in handen van Erfgoed Zeeland. Omdat er steeds meer vondsten komen, moet er geïnvesteerd worden in extra opslag en personeel. Ook willen we dit depot meer toegankelijk maken voor onderzoekers, vrijwilligers en het brede publiek.

Kortom: er gebeurt veel, maar het kan nog beter. Daarom hebben we een aantal verbeterpunten benoemd voor de komende jaren.

Doelstellingen bij onze wettelijke taken:

- Lacunes in wettelijke taken invullen
- Het archeologisch depot verbeteren
- Interbestuurlijk Toezicht opnieuw vormgeven

3.2 Behoud en restauratie van (rijks)monumenten

De Provincie Zeeland heeft jaarlijks een budget beschikbaar voor de restauratie van niet-woonhuis rijksmonumenten. Hiervoor ontvangen we middelen van het Rijk. Het gaat bijvoorbeeld om boerderijen, kerkgebouwen, molens, stadhuizen

en fabrieken. Deze regeling is zó populair, dat de vraag altijd groter is dan het beschikbare subsidieplafond. Ook voor de uitvoering van een provinciaal steunpunt voor monumentenzorg en archeologie is geld beschikbaar vanuit het Rijk. Erfgoed Zeeland adviseert en ondersteunt overheden en erfgoedorganisaties bij het omgaan met monumenten en organiseert netwerkdagen. Helaas is er nog steeds te weinig capaciteit en kennis om de monumentenzorg goed te borgen.

Doelstellingen behoud monumenten:

- De restauratiesubsidie evalueren en mogelijk herzien
- De steunfunctie monumentenzorg en archeologie evalueren en waar nodig herzien.

3.3 Mensen en monitoring

Als we gebouwd erfgoed willen behouden, is het handig om in beeld te hebben hoe het erfgoed erbij staat. Daarom wordt eens in de vier jaar een Erfgoed-monitor uitgebracht. Hierin wordt de staat van rijksmonumenten volgens een vaste systematiek in kaart gebracht. Voor andere onderdelen van het cultureel erfgoed is een dergelijke monitor nog niet beschikbaar. Ook hier willen we vinger aan de pols houden om te kijken hoe het erfgoed er – letterlijk – bij staat.

Veel vrijwilligers zetten zich in om het erfgoed te behouden en uit te dragen. Bijvoorbeeld als gids in een museum, als lid van een erfgoedorganisatie of door rondleidingen te geven. De vergrijzing is daarbij zowel een voordeel als een nadeel. Een grote groep mensen is actief om erfgoed te behouden en hierover te vertellen. De gemiddelde leeftijd van de vrijwilligers maakt deze groep echter wel kwetsbaar.

Het is belangrijk dat we dit erfgoed behouden voor de toekomst. Dat betekent ook dat er goed opgeleide vakmensen nodig zijn. Bijvoorbeeld om molens in bedrijf te houden, maar ook om rijksmonumenten te restaureren. Hier ligt een kans voor het inzetten van vakmanschap van vluchtelingen en migranten.

Doelstellingen mensen en monitoring:

- We willen de kennis over de staat van het Zeeuws erfgoed vergroten.
- We willen vrijwilligers meer laten samenwerken en waar mogelijk ondersteunen
- We willen jongeren trekken voor restauratieopleidingen en kennis onder vrijwilligers breder delen

3.4 Erfgoed ontsluiten

Het Zeeuws erfgoed is een belangrijk onderdeel van onze identiteit. Daarom wil de Provincie Zeeland dit erfgoed niet alleen behouden, maar zetten we ons ook in om het erfgoed toegankelijk te maken voor een breed publiek. Er lopen verschillende projecten om inwoners en bezoekers van onze provincie te informeren over het Zeeuws erfgoed. Een belangrijke leidraad hierin zijn de **Zeeuwse erfgoedlijnen**.

Zeeland heeft een goed verhaal en een sterke identiteit. De verhalen van vroeger helpen ons om het verleden beter te begrijpen en de toekomst tegemoet te treden. De verhalen die in het Zeeuws DNA zijn opgeslagen, gaan over de strijd tegen het water, de slag om de Schelde of het verhaal van Zeeland als poort naar de wereld. Elk erfgoed kun je verbinden aan één van deze themalijnen.

De Zeeuwse musea vormen een belangrijk onderdeel van het culturele netwerk in Zeeland. Ze bewaren een deel van ons erfgoed in de vorm van voorwerpen en bijbehorende verhalen. Een samenhangend provinciaal bestel van musea die samen het verhaal van Zeeland vertellen, is een belangrijke toeristische trekpleister. Daarom hebben we themamusea benoemd en zetten we in op meer samenwerking tussen deze musea. Momenteel zijn er vijf themamusea die samen het verhaal van Zeeland vertellen. Elk themamuseum is expert op een specifiek deelgebied.

Themamusea moeten voldoen aan een aantal kenmerken. Zo moet het museum een provinciale of nationale uitstraling hebben en invulling geven aan maatschappelijke opgaven waar we als Provincie Zeeland voor staan. De themamusea delen hun expertise met de kleinere musea. Op die manier helpen grote en kleine musea elkaar.

Het is van wezenlijk belang dat kinderen opgroeien met erfgoed en zich daarbij verbonden voelen met Zeeland. Daarom loopt er een programma rondom erfgoededucatie. Themalessen en bezoeken aan musea zorgen voor historisch besef en daagt leerlingen uit om een creatieve, onderzoekende houding te ontwikkelen. Dat gebeurt bijvoorbeeld met het project Reizen in de Tijd, een project dat de themamusea samen met Erfgoed Zeeland en Cultuurkwadraat hebben ontwikkeld. Door erfgoededucatie ook te verbinden aan maatschappelijke thema's zorgen we er voor dat jongeren van alle leeftijden en achtergronden een eigen band kunnen ontwikkelen met hun Zeeuws erfgoed.

Doelstellingen erfgoed ontsluiten:

- We willen de erfgoedlijnen breder inzetten om het verhaal van Zeeland te vertellen
- We willen erfgoededucatie verbreden
- We willen themamusea ondersteunen en evalueren

4. Hoe kunnen we zorgen voor vernieuwing en verbreding?

We vinden het belangrijk dat alle Zeeuwen zich herkennen in het erfgoed. Naast bekende tradities en gebruiken mag er ook ruimte zijn voor nieuwe verhalen en gebruiken inwoners. We willen samen met nieuwe doelgroepen nadenken over de dingen die we belangrijk vinden om door te geven aan toekomstige generaties. Het kan dan gaan om nieuwe interpretaties van bestaand erfgoed, of om een andere gebruiksvorm. Niet in plaats van, maar naast bestaande verhalen, monumenten en voorwerpen. Uitgangspunt is altijd dat iedereen de kans krijgt om deel te nemen aan erfgoed en hier een eigen waarde aan kan geven. Ook willen we erfgoed verbinden met hedendaagse en maatschappelijke uitdagingen.

4.1 Eigenaarschap creëren

Het Zeeuws erfgoed heeft draagvlak nodig. Want je kunt je alleen interesseren voor erfgoed, als je weet dat het er is. Daarom is het belangrijk om via verschillende kanalen op zoek te gaan naar mensen die mogelijk geïnteresseerd zijn in het Zeeuws erfgoed. Daarbij willen we professionele experts verbinden met vrijwilligers; en lokale kennis met overkoepelende verhalen.

Doelstellingen:

- Informatie over erfgoed breed en toegankelijk uitdragen
- Verbinden van kennispartijen, experts en geïnteresseerden
- Participatie in het erfgoed stimuleren

4.2 Behoud door ontwikkeling

Het Zeeuwse erfgoed staat er in vergelijking met andere provincies niet goed voor. Ruim 100 monumenten (niet-woonhuizen) staan leeg of zijn er slecht aan toe. Dat willen we veranderen. De komende jaren willen we ons inzetten om kwetsbare monumenten (religieus erfgoed, agrarisch erfgoed en industrieel erfgoed) een nieuwe bestemming te geven. Ook is het verduurzamen van panden meestal noodzakelijk om comfortabel te vertoeven in een gebouw en om de energierekening te drukken. Niet alles kan overal. Daarom is het vaak

maatwerk om monumenten een nieuwe functie te geven. Verbinding met andere sectoren, zoals toerisme, kan nieuwe mogelijkheden bieden.

Doelstellingen behoud door ontwikkeling:

- Ondersteunen van herbestemming
- Ondersteunen van verduurzaming erfgoed
- Verbindingen zoeken met andere domeinen, bijvoorbeeld toerisme

4.3 Nieuw erfgoed ontwikkelen

Vaak worden bijeenkomsten over erfgoed bezocht door steeds dezelfde mensen. Daarom is het belangrijk om nieuwe belanghebbenden te interesseren voor erfgoed. Dat gaat echter niet vanzelf. Daarom gaan we actief op zoek naar nieuwe geluiden, bijvoorbeeld van jongeren of mensen met een migratieachtergrond. Om deze groepen te betrekken, moeten we open staan voor herinterpretaties van bestaand erfgoed. Dat betekent niet dat het oude erfgoed verdwijnt, maar dat er ruimte is voor meerstemmigheid. Vragen die we dan met elkaar moeten beantwoorden zijn bijvoorbeeld:

- Welke dingen weerspiegelen jouw waarden, overtuigingen en tradities?
- Welke gebouwen, voorwerpen, tradities en gebruiken vind je belangrijk om door te geven aan je kinderen?
- Van welke zaken wil je dat ze over 100 jaar nog bestaan?

Een relatief nieuwe gedachte daarbij is dat erfgoed niet altijd mooi hoeft te zijn. Denk bijvoorbeeld aan het erkennen van zwarte bladzijden uit onze geschiedenis. Zo is de nationale dodenherdenking sinds 2019 erkend als immaterieel erfgoed. Ook herdenking van het slavernijverleden staat steeds prominenter op de agenda.

Doelstellingen nieuw erfgoed:

- Verbreden van stakeholderbasis van erfgoed
- Actief op zoek naar nieuw erfgoed en andere interpretatie van bestaand erfgoed

5. Hoe ziet het vervolgtraject eruit?

- In het laatste kwartaal van 2022 bespreken we de nieuwe koers met belanghebbenden.
- De uitkomsten van deze gesprekken bundelen we in een concreet activiteitenprogramma.
- Deze uitvoeringsagenda moet in februari 2023 gereed zijn.

COLOFON

Uitgave:

Provincie Zeeland

Fotografie:

- Rem van den Bosch
- Erfgoed Zeeland
- Cultuurkwadraat
- Anda van Riet
- Beeldbank www.laatzeelandzien.nl
- Shutterstock

Opmaak en Print:

Provincie Zeeland

Augustus 2022

